

דיני ירושה: תשפ"ג

פרופ' איילת בלכר-פריגת

בודקות: אלינור מוסה זדה והודיה זנג

מטלת הגשה 1: זכויות הירושה של אחים

קראו את פסקי הדין הבאים:

תע"ז (תל אביב-יפו) 3861/77 **חבשה נ' (חבשה) חקק**, פ"מ תשל"ט(2) 115.

תע (ת"א) 44229-11-17 **פלוניס נ' אלמוניס** (נבו 1.4.2019). התמקדו בסעיפים 55-76 לפסק הדין, ניתן לקרוא את שאר הסעיפים ברפרוף.

המטלה:

1. מה ההבדל המשפטי לעניין המקור לזכות הירושה של אחים בין גישת השופט שילה בעניין **חבשה** לבין גישת השופטת סנונית-פורר בעניין **פלוניס**?
2. האם לדעתך ישנם סוגי מקרים נוספים שבעניינם תינתן הכרעה שונה בהתאם לגישה שתאומץ (למשל, ירושה של נכדים)? נמק/נמקי אם לדעתך מדובר בהחלטה ייחודית למקרה של אחים או החלטה בעלת השלכות כלליות.

מועד הגשת העבודה: 2.4.23 עד השעה 12:00 בצהריים.

אופן הגשת העבודה: יש להגיש את העבודה לתיבת ההגשה באתר הקורס.

היקף העבודה והנחיות צורניות: אורך העבודה **עד 500 מילים**. **גופן:** David, **גודל:** 12, **רווח בין שורות:** 1.5 ויישור שורות לשני הצדדים.

מטלת הגשה 1: זכויות הירושה של אחים

1. ההבדל המשפטי לעניין המקור לזכות הירושה של אחים בין גישת השופט שילה בפס"ד חבשה לבין גישת השופטת סנונית-פורר בעניין פלוניס הוא דרך החלוקה ופרשנות העקרון המנחה. בפס"ד **חבשה**, מונע השופט **שילה** מתוך עקרון הנציגות הקבוע בס' 14 לחוק, וקובע כי תחילה יש לחלק רעיונית את העיזבון כביכול בין "ההורים" (אשר נפטרו טרם פטירת המנוח) באופן שווה (חצי-חצי), ולאחר מכן, מכוח עקרון הנציגות, יירשו אותם ילדים (אחיו של המנוח) בצורה שווה. דרך חלוקה זו ופרשנות העקרון המנחה בדרך של ירושה מההורים, יוצרת הבחנה מסוימת בין "סוגי אחאות" (כפי שכונו בהמשך בפס"ד פלוניס) - למעשה בין אחים "מלאים" ואחים "למחצה". זאת מפני שאחים משני ההורים יירשו את חלקם משני ההורים (לאחר החלוקה הרעיונית) ואילו אחים מהורה אחד יירשו רק את חלקם מהורה זה. לעומת זאת, בפס"ד **פלוניס**, מונעת השופטת **סנונית-פורר** הן מעקרון הנציגות והן מעקרון השוויון (ס' 13; ס' 14-ב בעיקר), ואף מציגה דרך פרשנות שונה - לפיה אין להפלות בין סוגי אחאות, ולבצע חלוקה של העיזבון בצורה שווה. היא מסתמכת אף על גישתו של המלומד ש' שילה, לפיה פרשנות כפי שבוצעה בפס"ד חבשה אינה עולה בקנה אחד עם כוונת המחוקק, שכן אין בחוק הבחנה בין סוגי צאצאים או מעמדם ביחס לירושת הנפטר. לכן לפי גישתה יש להעדיף פרשנות שוויון מהותי בין האחים, כך שהעיזבון יחולק שווה בשווה ביניהם.

2. לדעתי יכולים להיות מקרים נוספים שתינתן בעניינם הכרעה שונה בהתאם לגישה שתאומץ, ולא מדובר בהחלטה הייחודית רק למקרה של אחים. במקרים של נכדים כיורשים למשל, התוצאה תהא שונה באם נפעל לפי עקרון הנציגות וחלוקה רעיונית תחילה, לבין מצב בו נפעל לפי עקרון השוויון. נניח מקרה לדוגמא - סבתא אשר לה שלושה ילדים ו-6 נכדים - אחד מילד אחד, שניים מילד שני ושלושה מילד שלישי. בהנחה שכל הדור השני הלך לעולמו ואז נפטרה הסבתא, עולה שאלת חלוקת העיזבון שלה.

לפי גישתו של **שילה בחבשה**, נבצע תחילה חלוקה רעיונית - משמע הסבתא "תוריש" לכל אחד מילדיה (אשר כאמור לא בין החיים) שליש, ומכאן שכל ילד שנפטר יוריש לילדיו לפי עקרון הנציגות - הראשון לילד אחד (את כל השליש), השני לשני ילדיו (כל אחד שישית) והשלישי לשלושת ילדיו (כל אחד תשיעית).

לפי גישתה של **סנונית-פורר בפלוניס**, ובדבקות בעקרון השוויון, בהנחה שכעת יורשיה החוקיים של הסבתא הינם ששת נכדיה, שכן על העיזבון להיות מחולק באופן שווה ביניהם (משמע שישית לכל אחד).

דיני ירושה: תשפ"ג

פרופ' איילת בלכר-פריגת

בודקות: אלינור מוסה זדה והודיה זנג

מטלת הגשה 2: פגמים בצורת הצוואה ופגמים בביטול צוואה

קראו את סעיפים 19-23 לחוק הירושה, התשכ"ה – 1965 ואת דנ"א 7818/00 אהרן נ' אהרוני, נט(6) 653 (2005).

המטלה:

מה ההבדל בין עריכת צוואה לבין ביטול צוואה לעניין סמכות בית המשפט לתקן פגמים בצורת הצוואה? דונו על פי עניין אהרן מה הסיבה או מהן הסיבות להבדל זה? חווה/חיווי דעתך על הנמקות אלו.

מועד הגשת העבודה: 23.4.23 עד השעה 12:00 בצהריים.

אופן הגשת העבודה: יש להגיש את העבודה לתיבת ההגשה באתר הקורס.

היקף העבודה והנחיות צורניות: אורך העבודה עד 500 מילים. גופן: David, גודל: 12, רווח בין שורות: 1.5

ויישור שורות לשני הצדדים.

בעניין אהרן נ' אהרוני אנו רואים הבדלים בסמכות ביהמ"ש לתיקון פגמים בעריכת צוואה לבין ביטולה.

בעוד שס' 25 נוגע בסמכות ביהמ"ש לקיום צוואה אף נפלו בה פגמים, עולה בפסה"ד השאלה לעניין סמכותו בפגמים בביטול צוואה.

לגישת **מצא** בפסה"ד, אילו נפלו פגמים בביטול הצוואה, אין להכיר בביטולה כדין. הוא סבור שישנם רכיבי-יסוד הקבועים בחוק ועליהם לחול הן בעריכת צוואה והן בביטולה. מתן פתח לאפשרות אחרת למעשה ירוקן החוק מתוכנו, ודווקא היצמדות לכללים תסייע להגשמת התכלית המעשית-כיבוד רצון המצווה.

טירקל מוסיף שכפי שביהמ"ש מקפיד על הדרישות הצורניות בעשיית צוואה, כך עליו להקפיד על קיומן בביטולה. **ריבלין** טוען שההקפדה על דרישות אלו נעשית דווקא משאיפה לקיום התכלית, ומבטיחה שאותו מסמך טעון-ביטול אכן משקף רצונו האמיתי של המוריש.

ברק לעומת זאת, סבור שיש לקיים דרישותיו המהותיות של הביטול מבלי לדקדק בצורות הפורמליות- על ביהמ"ש להיות משוכנע בגמ"ד המצווה להצהיר על בטלות, ובנסיבות המתאימות, יוכל להעניק תוקף לביטול גם באם נפל פגם פורמלי (כפי שסמכותו לעשות כן בקיום צוואה).

מצא חולק על טעמים שמציג **ברק** לעניין השוני בין קיום צוואה לביטולה. הוא מציין למשל שלפי **ברק**, ישנם מספר תפקידים שממלאת עשיית צוואה כדין, ואילו בביטול צוואה, נפקותם חלקית ואף אפסית: התפקיד הראייתי- הצוואה משמשת כראייה לרצון המת; התפקיד הריטואלי- אקט טקסי שמטרתו להבטיח מודעות המצווה לחשיבות הפעולה המשפטית ומשמעותה; התפקיד ההגנתי- הגנה מניצול המצווה והשפעה עליו; התפקיד המכוון- מרכיבים צורניים מאששים לביהמ"ש שמדובר במסמך מסוג צוואה ובעל מעמד משפטי.

לפי **מצא**, לתפקידים אלו ישנו מקום גם בביטול צוואה- התפקיד הריטואלי למשל ממלא בדיוק את מקומו; ההגנתי- קרובי משפחה עלולים להפציר במצווה לבטל צוואתו.

לגישת **ארבל** (אליה מצטרפות **בייניש ופרוקצ'יה**), יש לבחון רצון המצווה להורות על רכושו כחלק מכבוד-האדם.

היא מצביעה על מגמה במשפט- מעבר מהיצמדות ללשון הנורמה המשפטית, לדבקות בערכים שבבסיסה. לעתים, לשם הגשמת התכלית בצורה ראויה, נראה הגמשת כללים פרוצדורליים וצורניים.

לגישתה, לשם הגשמת תכלית דיני הירושה, יש ליתן דגש בפרשנות תכליתית, ומכאן לבחון ולהיצמד לכללים ולדרישות הצורניות מתוך הסתכלות עד כמה הצוואה משקפת רצונו האמיתי של המצווה.

היא מצביעה על מספר הבדלים בין קיום צוואה לביטולה. ביניהם- ביטול יכול שיעשה בדרכים נוספות (משתמע, השמדה, צוואה חדשה); דגש המחוקק לצו-קיום בעריכת צוואה למול השמטת העניין בביטול צוואה.

נראה שהבדלים אלו יכולים להצביע על גישה יותר גמישה בביטול צוואה לבין בקיומה.

ניתן ללמוד מס' 25 שהמחוקק דוגל בגישה גמישה לעתים ובמתן סמכות לביהמ"ש. לגישה יש מקום להכריע למרות קיומו של פגם, שביטול יהא כדין. כך נפסק גם בפסה"ד.

לדעתי, הדרישה בחוק לקיום כללים צורניים בעריכת צוואה היא חיונית. אמנם מנגד יש שיטענו שדווקא היצמדות להם עשויה לסכל את המטרה, אך לטעמי קיומם הוא שיגשים את רצון המצווה מתוך הגנה עליו.

בהיעדר דרישה שכזו, עלולים להתערער התפקידים שהוצגו לעיל- הפן הראייתי לא יהא חזק מספיק; הריטואלי ייעלם; ההגנתי עלול להיות פרוץ יותר; והמכוון יגשים את המטרה ההפוכה- סביר שביהמ"ש ייאלץ לדון רבות בדבר תוקף משפטי של צוואות.

לכן, קיום רצון המצווה עלול להיפגע קשות ואף לא ימומש, מה שיאיין את תכלית דיני הירושה. לטעמי יש מקום לדרוש דרישות אלו גם בביטול צוואה. דרישה שכזו תוודא שמירה על הליך תקין, על הימנעות מפריצת הסכר ויצירת מדרון חלקלק של אי-עמידה בדרישות פורמליות, ובעיקר על הגשמת תכלית החוק.

דיני ירושה: תשפ"ג

פרופ' איילת בלכר-פריגת

בודקות: אלינור מוסה זדה והודיה זנג

מטלת הגשה 3: עילות בטלות צוואה

קראו את פסקי הדין הבאים מתוך רשימת הקריאה:

- דנ"א 1516/95 מרום נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נב(2) 813, 822-833, 840-846 (1998)
- ע"א 5869/03 חרמון נ' גולוב פ"ד נט(3) 1, 6-9 (2004)
- עמ"ש (תל אביב-יפו) 45610-09-12 צ' ג' א' נ' נ' ג' א' (נבו, 19.5.2014) (פסק הדין שבעניינו נדחתה בקשת רשות הערעור בבע"ס 4459/14 פלונית נ' פלוני (נבו, 6.5.2015)).

המטלה:

חוויה/חווה דעתך: האם עמ"ש (תל אביב-יפו) 45610-09-12 צ' ג' א' נ' נ' ג' א' (נבו, 19.5.2014) יישם את ההלכות הקודמות בעניין בטלות צוואה, או יצר אמת מידה חדשה?
שימו לב: אין תשובה נכונה בהכרח לשאלה זו, והדגש בבדיקה יינתן להנמקה ולניתוח.

מועד הגשת העבודה: 21.5.2023 עד השעה 12:00 בצהריים.

אופן הגשת העבודה: יש להגיש את העבודה לתיבת ההגשה באתר הקורס.

היקף העבודה והנחיות צורניות: אורך העבודה עד 500 מילים. גופן: David, גודל: 12, רווח בין שורות: 1.5 ויישור שורות לשני הצדדים.

לדעתי ניתן לראות בערעור בעניין צ'ג'א' נ' נ'ג'א' יישום ההלכות הקודמות בעניין בטלות צוואה ופחות (אם כי מעט) ככזה היוצר אמת-מידה חדשה.

תחילה, ניתן לראות בפסק-הדין שימוש בארבעת מבחני-העזר לקיום תלות מפס"ד מרום נ' היועמ"ש- עליהם אפרט בהמשך. אם כי בענייננו ניתן לראות הרחבה מסוימת.

בעוד בעניין מרום נאמר כי המבחנים לא בהכרח מוכיחים השפעה אלא מסייעים בגיבוש ממצא עובדתי בקיום תלות שמובילה לשלילת רצונו החופשי של המצווה, נראה שבענייננו הקביעה מעט יותר נחרצת (כמובן בבחינת מכלול הדברים, תוך התחשבות בנסיבות - דפוס הפעולה של עוה"ד, אמינות המשיבה וניסיונותיה להסיר "טביעות אצבעותיה").

מבחן העצמאות: נבחנה הן כשירותה הפיזית והן השכלית-הכרתית. הורחב על עמדות הרופאים, וניכר שהמצווה לא הייתה עצמאית ובמצב בריאותי ונפשי ירוד.

מבחן הסיוע: לאור מצבה, הייתה זקוקה לסיוע יום-יומי, שניתן ע"י המשיבה (בתה), שאף עברה להתגורר עמה לבקשתה.

מבחן קשרי המצווה: בעוד חשיבות המבחן המקורי ניתנה לקשריו עם אחרים בתקופת עריכת הצוואה, וללא חשיבות לסיבות הניתוק באם היה כזה, נראה שבענייננו ניתן משקל רב לתקופה שלאחר עריכת הצוואה ולסיבת הניתוק מהמערער, שכאמור נגרמה מפעולות אקטיביות של המשיבה.

מבחן נסיבות עריכת הצוואה: בעניין מרום נאמר שבעוד שמעורבות הנהנה בעריכת הצוואה עצמה (דבר שפורש רבות בפסיקה כהכנה טכנית ועריכה ניסוחית-תוכנית), ובעניין חרמון נ' גולוב, צוין כי לעתים ניתן לפרש זאת בהרחבה במסגרת "חלק בעריכתה", כלקחת חלק בטרם כתיבת הצוואה, ובבחינת השכל הישר- בחינה תלויה נסיבות ונוכח מידת האינטנסיביות והחומרה של הנהנה בעריכת הצוואה. גם בענייננו היה יישום, ונראה שהצטברות האירועים והנסיבות (שבנפרד לא היו מספיקים), מובילה במכלול הדברים להשתתפות שיש בה כדי לפסול את הצוואה.

דבר נוסף שעולה מההלכות הקודמות, הוא עניין נטל ההוכחה. הנחת המוצא היא כי הצוואה כשרה, לכן נטל ההוכחה לביסוס טענת השפעה (בצורה ראייתית לפחות), על המתנגד, ובהתקיימות חזקה, נטל השכנוע לשלול קיום השפעה הוא על המבקש לקיום- לפי הלכת בן נון (שמוזכרת ומיושמת בעניין מרום). קיומה של תלות ניכרת הן מתוך היקפה ויסודיותה שמובילים לכדי שלילת רצונו החופשי של המצווה, הן מהוראות צוואה "בעליל לטובת" הנהנה. בכדי לבחון אם המבקש עמד בנטל הבאת הראיות, ישנם מס' מבחנים שעלו בעניין מרום וניתן לראות יישומם (גם אם לא הוגדר מפורשות) גם בענייננו-

מבחן הקרבה הרגשית: המשיבה הינה כאמור בת המצווה- דבר שעל פניו מצביע על קיום יחס רגשי- חיובי, ועם זאת אינו שולל תלות.

מבחן הנישול: אמנם סביר שרצון המצווה היה להיטיב עם בתה שסעדה אותה, אך עולה כי אין סיבה מספקת לנישול הבן, והמשיבה כיורשת היחידה (מצביע על השפעה).

מבחן השימוש לרעה בתלות ומבחן ההשפעה המותרת: אולם בקרובי משפחה ניטה לראות כהשפעה לגיטימית של טיפול, אך עלו סימני שאלה גם בדבר כך בעניין.

מבחן ההשפעה לטובת אחר: מצוין בצוואה שאם המשיבה לא תהיה בחיים, ילדיה יירשו.

מבחן הגינות הצוואה: בעניין מרום הוגדר שבחינה זו אינה האם הצוואה סבירה ע"פ הבנת השופט, אלא האם היא סבירה ע"פ הבנתו את הגיון המצווה, תוך בחינת ערכיו, העדפותיו, קשריו ונקודת-

מבטו. בענייננו צוין שהמצווה אהבה את שני ילדיה, לא הייתה מעוניינת בסכסוך משפחתי, דאגה לנכדיה, ועולה הלך-רוח שאינו מתיישב עם הצוואה בפועל והדרת המערער.

לסיכום, בעיניי ישנו יישום ניכר של ההלכות הקודמות, אך גם מעט הרחבה- למשל בנחרצות הקביעה, במבחן קשרי המצווה, ואף בהתחשבות במסירת תשתית עובדתית מהמערער היות ונמצא ב-"חסר ראיתי".

דיני ירושה: תשפ"ג

פרופ' איילת בלכר-פריגת

בודקות: אלינור מוסה זדה והודיה זנג

מטלת הגשה 4: צוואות הדדיות

קראו את סעיף 8א לחוק הירושה ואת פסקי הדין הבאים:

ע"א 4402/98 מלמד נ' סולומון, נג(5) 703 (1999)/

תע (חי') 15472-02-13 פלוניות נ' פלונית (נבו, 22.7.2014).

עמש (ת"א) 52719-06-20 א' נ' ב' (נבו, 2.3.2022).

המטלה:

חוויה/חווה דעתך לאור הפסיקה, והשיעור בנושא כפי שנלמד בכיתה: האם קבלת אמרת האגב של ברק בעניין מלמד, הייתה מביאה לתוצאות שונות לעומת סעיף 8א והפסיקה שפירשה אותו? שימו לב: אין תשובה נכונה לשאלה זו, והדגש בבדיקה יינתן להנמקה ולניתוח.

מועד הגשת העבודה: 5.6.23 עד השעה 12:00 בצהריים.

אופן הגשת העבודה: יש להגיש את העבודה לתיבת ההגשה באתר הקורס.

היקף העבודה והנחיות צורניות: אורך העבודה עד 500 מילים. גופן: David, גודל: 12, רווח בין שורות: 1.5 ויישור שורות לשני הצדדים.

לדעתי, ניתן לראות את קבלת אמרת האגב של **ברק בעניין מלמד** ככזו המובילה לתוצאות דומות לפרשנות ס' 8א בפסיקה, כפי שאפרט להלן.

בעניין **מלמד**, **ברק** טוען כי יכולים מצווים לשנות צוואתם באופן חד-צדדי וזאת בכפוף לעקרון תום-הלב (בענייננו מתייחס להוראה בצוואה בדבר יכולת הצדדים לערוך צוואה חדשה, אם כי למדנו שמדובר בהוראה סטנדרטית לתקופה טרם התיקון).

ניתן לראות בפסה"ד את בחינת "יורש אחר יורש" לעומת "יורש במקום יורש", אשר האחרון מתקיים בענייננו, ולפיו רשאית היורשת לעשות ברכושה (ובתוכו גם ברכוש שירשה) כראות עיניה. בנוסף, לאור ההסדר שנקבע בצוואה ההדדית, רשאית הייתה לערוך צוואה חדשה.

תיקון 12 לחוק הירושה, שקבע הגבלות לשינוי הוראות בצוואות הדדיות, עשה זאת בדרישה למסירת הודעה בכתב אודות ביטול הצוואה (כאשר בני-הזוג בחיים) או בדרישת הסתלקות או השבה (כאשר אחד הלך לעולמו, ולפי מצב חלוקת העיזבון).

בענייני, אף עוד בטרם ניגש לפרשנות הפסיקה, ניתן לראות דרישות אלו ככאלו המבקשות לקיים את עקרון תוה"ל אשר הכרחי בייחוד בצוואות הדדיות, המתאפיינות בהסתמכות המצווים. דרישות אלו למעשה מסייעות לשימור תכליתה העיקרית של דיני הירושה, והיא הגשמת רצון המצווה.

על פניו, ניתן לראות את הדרישות בתיקון ככאלו המבטיחות התחקות אחר כוונת המצווה, ואף כאלו המובילות למצב "יורש אחר יורש" וכך מעניקות פתרון למצבי אי-ודאות. ועם זאת, ניתן לראות שהדבר אינו חד-משמעי בפסיקה לאורך השנים.

לאחר התיקון וקביעת הדרישות האמורות בחוק, עומדות בפני ביהמ"ש אפשרויות פרשנות שונות. כפי שניתן לראות בדברי **ארבל** אותם מביא השופט **ברגר** בעניין **פלוניות**- העיקריות שבאפשרויות הן הפרשנות הלשונית לעומת הפרשנות התכליתית. בעוד שהראשונה דווקנית וצרה, הרי שהאחרונה מתבוננת בתכלית הנורמה המשפטית (בענייננו- הגשמת רצון המת).

עוד נאמר בפסה"ד שישנו מקום להחיל את תנאי ס' 25 גם בעניין צוואות הדדיות, וכך לראות את הצוואה החדשה כביטול הקודמת, ואת אי-מסירת ההודעה בכתב כפגם בהליך, אותו רשאי ביהמ"ש "לרפא" במסגרת הסעיף. על פניו, נוכל לראות זאת כפרשנות מרחיבה שאף חורגת מדרישת הכתב הקוגנטית, ועם זאת, מציג השופט מקרים בהם הפסיקה אף החריגה היעדר-כתב בענייני מקרקעין מכוח עקרון תוה"ל. אכן הודגש כי מדובר במקרים חריגים ויוצאי דופן, בהם ההגינות מצדיקה סטייה מדרישת הכתב, ודווקא עמידה עליה תהא בלתי צודקת בנסיבות העניין. את כל זאת סבור השופט **ברגר** שיש מקום ליישם גם בעניין ס' 8א.

בנוסף, בעניין **א' נ' ב'**, בדבר מתן מתנה כנגד צוואה הדדית, ישנה התייחסות לעריכת הצוואה ההדדית טרם התיקון בחוק. לאור כך, רשאית הייתה האם לעשות ברכוש כרצונה, אף ללא דרישת ההשבה האמורה. צוין כי לא הוגבלה זכותה בצוואה ההדדית לעשות שימוש ברכוש, וכן הובאו

עמדות מהפסיקה טרם התיקון כי רשאית לעשות כן, והחובה לשמירת הנכסים הינה מוסרית גרידא ואינה משפטית.

עוד הובאה מפסיקה מאוחרת יותר, עמדת השופט **רובינשטיין**, לפיה לעתים הדבר אכן יכול להפוך לחובה משפטית, וזאת בכפוף לתו"ל (מזכיר מאוד את אמרת ברק).

בענייננו קובע השופט **שילה** שלא מתקיימת פגיעה בהסתמכות האב ע"י האם, שכן עשתה ברכושה שלה כרצונה (הסכם המתנה), ואף קיימה את רצון האב להעניק את רכושו. קביעה אחרת הייתה פוגעת בחופש הציווי שלה.

על כל זאת, ניתן לראות שאע"פ התיקון וקביעת הדרישות בחוק, ישנה גמישות מסוימת, וביהמ"ש עודנו מפרש ונותן משקל לעקרון תוה"ל. על כן, כפי שצינתי לעיל, התוצאות דומות גם לאחר התיקון, וזאת בשל מתן מקום לפרשנות ושק"ד ביהמ"ש לפי עקרון תוה"ל.

דיני ירושה: תשפ"ג

פרופ' איילת בלכר-פריגת

בודקות: אלינור מוסה זדה והודיה זנג

מטלת הגשה 5: הסתלקות

מאיה ולימור הן בנות זוג החל משנת 2000. בשנת 2003 הרתה מאיה בסיוע תרומת זרע וילדה את נעם, ובשנת 2006 ילדה לימור את תמיר. בנות הזוג אימצו באימוץ צולב כל אחת את הילד שילדה השנייה (בהתאם להלכת ירוס-חקק*).

במאי 2023 נהרגה מאיה בתאונת דרכים מבלי שהותירה אחריה צוואה. נעם מבקש לדעת:

- א. האם הוא יכול להסתלק מחלקו בירושה לטובת לימור?
- ב. אם הוא מסתלק הסתלקות כללית, מה תהיינה תוצאות ההסתלקות?
חווי/חוה דעתך לאור הוראות חוק הירושה, וחומר הלימוד שנלמד בקורס.

(*לא נדרשת היכרות עם פסק הדין בעניין ירוס-חקק לשם מענה על המטלה)

מועד הגשת העבודה: 2.7.23 עד השעה 12:00 בצהריים.

אופן הגשת העבודה: יש להגיש את העבודה לתיבת ההגשה באתר הקורס.

היקף העבודה והנחיות צורניות: אורך העבודה **עד 500 מילים**. **גופן:** David, **גודל:** 12, **רווח בין שורות:** 1.5 ויישור שורות לשני הצדדים.

א. מאיה ולימור היו כאמור בנות זוג 23 שנים (עד למותה של מאיה), ולהן שני ילדים משותפים. בשל היעדר צוואה מוסדרת, נפנה כמובן לירושה ע"פ דין (לפי ס' 10 לחוק הירושה).

ככלל, לפי ס' 10(1) ו-11(א)2-1 בהתאמה, בן-זוגו של מוריש בזמן מותו הוא יורשו ע"פ דין, והוא זכאי לרשת (מלבד הרכוש המפורט), מחצית מהעזבון כל עוד ישנם צאצאים, כשאת היתר יירשו צאצאי המוריש.

קעת מתעוררות שתי שאלות עיקריות- הן לאור העובדה שמדובר בזוג חד-מיני, עולה שאלת הגדרת בנות-זוג לפי החוק, והן לאור העובדה שילדיהם מאומצים באימוץ צולב.

לעניין הילדים, לפי ס' 16 לחוק, מי שאומץ כדין זכאי לרשת את מאמצו כאילו היה ילדו הביולוגי. לכן, ובנוסף לאור העובדה שהאימוץ הצולב נעשה כאמור בהתאם להלכת **ירוס-חקק**, נעם ותמיר זכאים לרשת את מאיה כילדיה.

לעניין בנות הזוג, נקבע בפסיקה כי סעיפים 10-11 עוסקים בזוגות נשואים, וישנה הוראה ספציפית לגבי ידועים בציבור בס' 55 לחוק, הקובעת כי זכאים לרשת כאילו היו נשואים. אך נשאלת השאלה האם מאיה ולימור עונות על הגדרת ידועות בציבור לפי ס' 55?

מחד, ניתן לראותן כידועות בציבור, שכן חיו יחד שנים רבות, ניהלו משק בית משותף, לא היו נשואות לאחרים, גידלו יחד שני ילדים משותפים ונראה כי הינן בנות-זוג לכל דבר ועניין. עם זאת, לשון הסעיף "איש ואישה", עלולה לשלול זאת. ראינו כי בפס"ד **ירושת המנוח ש.ר. נ' היועמ"ש**, ביהמ"ש המחוזי אכן קיבל בערעור פרשנות תכליתית של זוג חד-מיני על אף לשון הסעיף, אך עד היום אין תקדים בעניין ולכן מעמדם של זוגות חד-מיניים כ-"בני זוג" אינו ברור.

לפי דעתי, יש מקום לקבל את מאיה ולימור כבנות זוג מכוח ס' 55 (ידועות בציבור), הן מהסיבה כי מדובר בסוגייה נרחבת וחשובה שיש לפתור, בה זוגות חד-מיניים רבים ללא צוואה נתקלים, על אף שמנהלים חיים משותפים לכל דבר ועניין, והן היות ונוכחנו כי הייתה בעבר כבר פסיקה בעניין, ויש לביהמ"ש את הכוח והכלים לתת פרשנות תכליתית לחוק ולא לשונית-דווקנית.

הכרעה זו הכרחית לעניין הסתלקותו של נעם. לפי ס' 6 לחוק הירושה, הסתלקות מצוואה אפשרית כל עוד לא חולק העיזבון, בין אם מכל הצוואה או בין אם מחלקה, ובהודעה מסודרת. לפי ס' 6(ב) סיפא, אין אפשרות להסתלק לטובת אדם אחר, אלא לטובת "בן-זוגו, ילדו או אחיו של המוריש". לכן, באם ייקבע כי לימור אכן "בת-זוגה" של מאיה לפי דין, שכן יוכל להסתלק לטובתה, ולהפך.

ב. מלבד ההסתלקות הספציפית לפי תנאי ס' 6 הנדונה לעיל, רשאי נעם לבצע הסתלקות כללית. גם היא תהיה כאמור בין אם מכל הצוואה או בין אם מחלקה, ובהודעה מסודרת לרשם לענייני ירושה, וכל זאת כל עוד לא חולק העיזבון.

המשמעות של הסתלקות כללית במצב של ירושה ע"פ דין (כבענייננו), היא הוספת חלקו של המסתלק ליתר היורשים ע"פ חלקיהם, וזאת ע"פ ס' 15 לחוק.

בענייננו כאמור עניין היורשים ע"פ דין מוטל בספק ולכן ישנן שתי אפשרויות-
באם יקבע כי לימור אכן נחשבת כבת זוגה של מאיה, שכן היא מלכתחילה יורשת 50% והילדים יורשים כל אחד 25%. במצב כזה, הסתלקותו של נעם תוביל לכך שלימור תקבל $\frac{2}{3}$ ותמיר $\frac{1}{3}$.
באם ייקבע כי לימור לא נחשבת כבת זוגה של מאיה, תמיר יירש 100%.

גם כאן לפי דעתי על ביהמ"ש לקבל את הפרשנות לפיה מאיה ולימור הינן בנות זוג.